

Östgöta Correspondenten 24/4-65

Särö i den gamla "goda" tiden

De vita damerna på Bassängbacken 1899. Nr 2 från vänster är grevinnan Alice Trolle

"Det var en gång då en villa på Särö, fullt komplett med möbler och gardiner, kostade 7.000 riksdaler... Tycker ni att en riktig saga kan börja på det viset?" frågar författarinnan i förordet till sin nyutkomna bok Särösommar med undertiteln En minnesbukett bunden av Mona S. Roth.

Hela boken är en saga, en sommarsaga, en golskenssaga. Det ser man redan på titelbladet, en sirlig blomsterbukett, en romantisk harpa, eller är det en lyra? och en dikt i gotisk stil på fladdrande band. Det är en akvarell av Karl XV, målad 1871 och tillägnad fröken Hildegard Kjellberg, sedermera gift Sternhagen. När Victor Rydberg i sitt verk "Göteborg och dess omgifningar 1859" liknar Särö vid "en blomsterqvast tappad i ett stenröse" kunde det gott vara just den qvasten han tänkte på — om den varit målad den gången, notabene.

Vem skulle bättre än Mona Roth kunna skildra Särö? Hon växte upp i "engelska kvarteret" vid Avenyen i Göteborg, hennes sommars parad var Särö, och hon kände inte bara människorna utan också djuren — ett charmfullt kapitel har givits rubriken Hundparad — varje träd, varje blomma, var bergsskrevla, Anna i Schappet och båtarna i hamnen, och så "Brytzens äng" naturligtvis, där det spelades "lån-tennis".

*

Särö har genomgått många mode-epoker, bland dem det märkliga dalkulleriet. Rättviksdräktens se-

gertåg genom de höga stånden var naturligtvis inte bara begränsat till Särö, epidemien rasade över hela vårt land på 80-talet och kanske in över sekelskiftet. Från min egen barndom minns jag att husorna, präktiga småländskor och bohusslänskor serverade i Rättviksdräkt! Särösomrar smyckas av en samling unika bilder, bland dem en tjugande-kullegrupp vid den tusenåriga ekens fot.

I Viktor Rydbergs fotspår följde en lång rad konstnärer, skaldar, musiker, kungar, prinsar och utländska celebriteter — alla föll de för Särös charm. Ön har upplevt en midsommarafton med själve Wilhelm Stenhammar vid det Kuylenstiernska pianinet, utflyttat i det gröna. Och i gamla tider, på 1840-talet, gästades ön av stormän som Berzelius, Geijer och Baltzar von Platen. Sommaren 1857 kom ett stort kungligt sällskap till ön, kanalvägen från Stockholm. Det var Oskar I och hans drottning Josefina med prins August, prinsessan Eugenie och en stor svit. Den tjeckiske kompositören Bedrich Smetana besökte sina vänner Delibanco sommaren 1858 och bodde då i Paviljongerna, ett begrepp för varje Säröbesökare. Han skall ha komponerat en symfonisk dikt, Richard III i Lilla paviljongen. Vår egen Kristina Nilsson hyllades av badsällskapet vid en middag i juli 1855.

Raden av celebriteter är egentligen oändlig. Bland konstnärer vill vi bara nämna den danske porträttmålaren Geskel Salomon och Killian Zoll, av vars hand en Säröteckning finns i Nationalmuseet äga.

Kompositören Emil Sjögren, violinisten Tor Aulin och konstnärparet Hanna Hirsch-Pauli och Georg Pauli hörde liksom Stenhammar till den närmaste kretsen kring författarinnans föräldrar. Kungligheterna saknas egentligen aldrig. I juni 1871 anlände Karl XV — efter häst! — och 1887 kom Oskar II för första gången till Särö. Därmed inleds den era som av gamla Säröbor anses som Särös storhetstid. Festerna avlöser varandra och sköna unga damer svärmar kring majestätet som vita fjärilar. Bilderna talar bättre än ord, om denna epoks speciella charm. Ombord på den engelska lustjakten Lady Sophia kommer dåvarande kronprinsessan Victorina med de två äldsta sönerna på en kort visitt sommarens 1895.

Sagan om Särö har — naturligtvis — också sina goda féer, de vitklädda jungfrurna som trollade allt som hörde till sommarparadisets praktiska sidor i enlighet med "Ordningsregler för Husjungfrun, Särö", uppställda av Hilma Carlson av den mäktiga redarklanen, i maj 1913 och där det bland annat föreskrev att "Lampor påfyllas och skötes som gifven regel en gång för alla om f. m." och "Vid alla regn aftorkas genast verandatrapporna utan tillsägelse."

Det är frestande att plocka ett och annat blomster ur denna minnesbukett, men den bör njutas hel! Den är färgrik, elegant, rörande och roande. Visst är det en saga, sagan om Särö i "den gamla goda tiden", men sagan är sann.

GERD LILLIEHÖK

MIRi Bok.